

Posudek vedoucího disertační práce:

Kočišková, Jana: Role a postavení žen ve vrcholné politice v Československu v letech 1948-1968. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav politologie 2017, 380 str. (včetně příloh)

Mgr. Jana Kočišková odevzdáním disertační práce s názvem **Role a postavení žen ve vrcholné politice v Československu v letech 1948-1968** končí své doktorské studium na Ústavu politologie Filozofické fakulty Karlovy univerzity v Praze. Předložená práce je příspěvkem k poznání vývoje československé společnosti v prvním dvacetiletí existence komunistického režimu v naší zemi. Nejedná se ovšem o text výlučně historický, protože jeho autorka je absolventkou studia politologie a rovněž disertační práci napsala v rámci doktorského studia politologie. V textu se kromě historiografického přístupu objevují výsledky genderových studií, srovnávací politologie i některé sociologické aspekty. Podle mého názoru právě tato skutečnost přispěla ke vzniku kvalitního rukopisu, který naše poznání sledované problematiky posouvá kupředu.

Své metodologické postupy autorka zdařile objasnila v úvodu práce, který rovněž obsahuje hodnocení publikací, vztahujících se ke studované problematice, s nimiž pracovala. Oceňuji, že je mezi nimi velké množství zahraničních titulů, především z pera anglicky píšících autorů, jejichž závěry nejsou v našem prostředí běžně známé. Jejich studium J. Kočiškové umožnilo srovnat zkušenosti anglosaských badatelů s českou, resp. československou realitou. Původní záměr Mgr. Kočiškové byl mnohem ambicióznější: chtěla postihnout zapojení žen ve všech oblastech politického života ve sledovaném období. Brzy se však ukázalo, že tato problematika je do té míry obsáhlá, že její zpracování je nad síly jednotlivce, a proto musela své plány zredukovat pouze na činnost žen působících ve funkci poslankyň Národního shromáždění, členek Ústředního výboru KSČ a ministryň vlády. Toto omezení se ukázalo jako prospěšné a díky němu vznikl tematicky sevřený a kvalitní rukopis.

Autorka se v sedmi kapitolách věnuje vývoji ženské participace v českých zemích a Československu v podstatě od 19. století do roku 1968. Nejstaršímu období je věnována samostatná kapitola, v níž upozorňuje, že snahu o podchytení ženského hnutí a využití potenciálu žen pro vlastní politické cíle lze sledovat u všech českých politických stran, přičemž – na první pohled

překvapivě – jiné subjekty, například Československá strana národně socialistická, dávaly ženám ve svých strukturách větší prostor k prosazení a uplatnění nežli komunisté. Za přínosnou rovněž pokládám kapitolu, v níž autorka objasňuje snahy o větší zapojení žen do politického života v jiných částech světa, zejména upozorňuje na vývoj v sovětském Rusku hned od bolševického převratu v roce 1917. Zkoumá, do jaké míry byl sovětský vzor inspirativní i pro vedení KSČ a jak se snažilo sovětských zkušeností využívat a přejímat je do československých podmínek. Oceňuji rovněž kapitolu o válečné zkušenosti žen, která ukazuje, že vedení KSČ se po roce 1945 při výběru vhodných adeptek na obsazení politických funkcí obracelo především na ženy, jež měly zkušenost z odboje, příp. nacistického vězení. Autorka se věnovala rovněž otázce tzv. kvót, jež měly zaručovat ženám odpovídající zastoupení ve veřejných funkcích, a dokazuje, že toto tradované tvrzení mělo k realitě daleko. Zapojení žen do veřejného a politického života podle ní primárně vycházelo z potřeb KSČ, snahy o vyvážené zastoupení mužů a žen ve veřejných funkcích ve sledovaném období prakticky neexistovaly. Mgr. Kočišková přesvědčivě ukazuje, že k výraznějšímu zapojení žen do politiky komunistického Československa začalo docházet až poté, co se ženy staly nepostradatelným faktorem stále prudčeji se rozvíjející výroby, což zejm. v 50. letech souviselo s prudkou militarizací země. Muži byli převáděni na práci v preferovaném těžkém, resp. zbrojním průmyslu, příp. museli nastoupit službu v armádě a na jejich místa musely nastupovat ženy. Právě nutnost doplňovat řady lidí zaměstnaných v socialistických podnicích ženami vedla také k zavádění sociálních, ekonomických a společenských opatření, která měla nakonec za důsledek skutečné zrovnoprávnění ženské části populace. Za přínosné pokládám rovněž zjištění, že v průběhu 60. let došlo ke kvalitativní proměně ve vzdělanostní úrovni poslankyň Národního shromáždění; koresponduje to s celkovým trendem vývoje tehdejší společnosti.

Součástí předložené disertační práce je obsáhlá fotografická a dokumentační příloha. Celkově rád konstatuji, že disertační práce Mgr. Jany Kočiškové je původní vědeckou prací, založenou nejen na studiu literatury k danému tématu (která je ovšem nepočtená, autorka se pustila do studia problematiky, která není příliš prozkoumána), ale především na archivním výzkumu, na práci s prameny jednak publikovanými, jednak uloženými především v Národním archivu v Praze a v Archivu Parlamentu České republiky, a také s prameny elektronické povahy. Dokázala, že je schopna samostatné vědecké práce v oblasti historického i teoreticky politologického

zkoumání, že ke zvolené problematice přistupuje se značnou dávkou vědecké kritiky a že dokáže – je-li toho třeba – přihlížet i k závěrům jiných vědních oborů (např. sociologie). Autorka při práci projevila schopnost dobře formulovat své myšlenky a závěry a také – ne zcela samozřejmou – velmi dobrou úroveň práce s mateřským jazykem. S disertační prací, kterou napsala a k obhajobě předložila kolegyně Mgr. Jana Kočišková, jsem spokojen a **doporučuji ji k obhajobě.**

V Brně 11. srpna 2017

doc. PhDr. Jiří Pernes, Dr.

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.

Vlašská 9

118 40 Praha 1

pernes@volny.cz